

Friedrich-Ebert-Stiftung, împreună cu Asociația pentru Politică Externă, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • MARTIE 2023 • NR.3 (205)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Mădălin Necșuțu, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

1. Oazu Nantoi, deputat PAS: „Formatul pentalateral 5+2 este unul depășit în dosarul transnistrean, iar pe durata existenței lui am văzut doar cedări unilaterale ale malului drept”
2. Editorial de Lina Grău, jurnalistă: „Generația șanselor ratate sau cea care va aduce Republica Moldova în UE?”
3. Opinia expertului, Natalia Stercul, direcțora executivă APE: „Formatul „5+2”: așteptările neîmplinite ale reglementării transnistrene”
4. Cristina Ciobotaru, expert anticorupție: „Pre-vettingul a selectat candidați puternic suspecți de legături cu politicul, ceea ce generează lipsă de încredere”
5. Analiză: Platforma pentru Inițiativa de Securitate și Apărare (PISA): „Prioritățile Guvernului Republicii Moldova în materie de securitate și evoluția mediului de securitate”

Știri pe scurt:

 Președinta Maia Sandu a susținut pe 17 martie un discurs neașteptat în plenul Parlamentului, în care solicitat Legislativului și Guvernului să creeze Curtea Anticorupție – o instanță specializată care să investigheze cazurile de corupție mare și corupție în sistemul de justiție. În discursul său Maia Sandu a denunțat eforturile conjugate ale Kremlinului și Partidul Șor de a destabiliza Republica Moldova. „Gruparea Șor are o misiune clară de la Kremlin și FSB – să aducă războiul în Moldova. Scopul lor este să organizeze destabilizări și să dea jos prin violențe guvernarea aleasă în mod democratic”, a declarat Maia Sandu. Totodată, lidera de la Chișinău a vorbit despre susținerea fără precedent de care se bucură în prezent Moldova pe plan extern și-a încheiat discursul cu convingerea că Moldova va deveni membră a Uniunii Europene până în anul 2030.

 Șeful diplomației de la Chișinău, Nicu Popescu, a declarat pe 17 martie în cadrul unui interviu pentru Europa Liberă că a început să se alinieze treptat la sancțiunile impuse de Uniunea Europeană Federației Ruse pentru agresiunea contra Ucrainei și va sancționa „în câteva săptămâni” mai mulți cetățeni ruși. „Este vorba predominant de interdicții de călătorie, înghețarea conturilor bancare sau a bunurilor acestor persoane fizice care sunt implicate într-o măsură sau alta în agresiunea contra Ucrainei”, a precizat oficialul. Potrivit ministrului, decizia a fost luată, dar va mai dura până ce vor fi îndepliniți „toți pașii legali”. El nu a dat numele indivizilor care urmează să primească interdicție de intrare în Republica Moldova, dare a spus că lista va include „circa 25 de persoane” și că „aproximativ jumătate” sunt cetățeni ruși.

 Coordonatorul pentru comunicare strategică al Consiliului Național de Securitate, John Kirby, a declarat pe 10 martie că Statele Unite au avertizat că persoane care au legături cu serviciile ruse organizează și intenționează să folosească proteste antiguvernamentale în Republica Moldova ca bază pentru o „insurrecție fabricată”, având probabil scopul final de a instala la Chișinău un guvern mai prietenos cu Moscova. Declarația sa a fost emisă cu două zile înainte de o nouă demonstrație organizată pe 12 martie la Chișinău de Partidul Șor și „Mișcarea pentru Popor” pe care tot Ilan Șor a fondat-o. În declarația lui Kirby difuzată de ambasada americană de la Chișinău se mai spune că, SUA se așteaptă ca „un alt set de actori ruși să furnizeze instruire” pentru demonstrații artificiale la Chișinău.

Republica Moldova, prinsă într-un paradox securitar: între agresivitatea Rusiei și protecția Vestului

Premierul Dorin Recean, alături de președinta Maia Sandu în momentul investirii sale în fruntea Guvernului.

Noul Guvern de la Chișinău, condus de Dorin Recean, un lider cu un profil axat pe chestiuni de securitate și cu trecere în România și SUA, a confirmat faptul că Moldova se pregătește de o nouă optică în abordarea problemelor de securitate ce urmează pentru Moldova. De altfel, trei dintre prioritățile sale se referă la asigurarea

securității și a ordinii publice, inclusiv prin componenta legată de regiunea separatistă transnistreană.

Dorin Recean este înzestrat cu abilități atât pe linie de securitate ca fost ministru de Interne, cât și economice, fapt ce indică alegerea sa pe această funcție ca pe o garanție a gestionării cât

mai eficiente a acestor provocări fără precedent pentru Republica Moldova.

Interesul principal este ca la Chișinău să nu fie instalat un regim-marionetă loial Kremlinului și totodată să se producă o breșă de securitate în spatele frontului ucrainean. Din acest motiv,

► Occidentul nu va permite ca Rusia să ajungă cu trupele sale la frontiera NATO a României, fapt ce ar complica ecuația de securitate de la Marea Neagră. Din aceste considerente, guvernul Recean va beneficia mai mult ca oricând de sprijin din partea Occidentului pe linie de securitate. Acest semnal a fost dat foarte clar de către liderul de la Casa Albă, Joe Biden, în discursul său istoric rostit la Varșovia pe 21 februarie.

Biden a menționat că Occidentul va fi alături de Moldova și cetățenii săi pe drumul integrării europene. Un semnal politic important ce plasează Moldova sub protecția de securitate a SUA și a aliaților săi. După aflarea la Varșovia, unde a primit girul de protecție din partea SUA, Maia Sandu a primit chiar a doua zi asigurări de securitate și din partea României, stat vecin și aliat strategic al Republicii Moldova

Președintele român Klaus Iohannis a declarat că România va sprijini în continuare Republica Moldova, orice s-ar întâmpla. „Republica Moldova nu este singură”, a asigurat Iohannis. De astfel, la începutul lunii martie, premierul Dorin Recean s-a aflat în prima sa vizită externă la București pentru a primi asigurări din partea statului român în materie de securitate și apărare, dar și despre continuarea colaborării strânse economice. De altfel, România se află deja de peste șapte ani pe prima poziție în topul partenerilor comerciali ai Republicii, cu peste 25% din produse moldovenești exportate în statul vecin.

Nu în ultimul rând, Kievul a dat asigurări că va asigura un scut de protecție pentru Moldova în cazul unui scenariu militar provocat de Rusia. De altfel, in extenso, Ucraina luptă și pentru protejarea Republicii Moldova, ținând

cont de planurile inițiale ale Rusiei de atac prin zona Odesa a Ucrainei și apoi înaintarea și deschiderea frontului către Comrat și Tiraspol.

Așadar, paradoxul face că în situația de față, guvernul Recean să trebuiască să gestioneze atât cea mai mare amenințare de securitate la adresa Republicii Moldova din partea Rusiei, după Războiul de pe Nistru din 1992, dar și relația de securitate cu Occidentul, una fără precedent din punct de vedere al scutului de apărare sub care se află acum Chișinăul. Acest lucru oferă perspective reduse pentru Rusia de a acționa direct din afara țării asupra Republicii Moldova, motiv pentru care Moscova pedalează intens pe o destabilizare prin proteste plătite dinauntru țării de către oligarhi fugari cu care se află pe același palier de interese.

Mădălin Necșuțu

Formatul pentalateral 5+2 este unul depășit în dosarul transnistrean, iar pe durata existenței lui am văzut doar cedări unilaterale ale malului drept

Cu deputatul Oazu Nantoi am discutat în cadrul interviului pentru buletinul de politică externă al FES/APE despre cum ar trebui să se schimbe abordarea Chișinăului în materie de dialog cu Tiraspol, care sunt scenariile de rezolvare a dosarului transnistrean, precum și planurile Chișinăului de reintegrare a acestei regiuni. Deputatul PAS a explicat și care sunt resorturile din spatele noilor campanii agresive de dezinformare ale Rusiei în regiunea transnistreană și care sunt scopurile militare prin aceste elemente de război hibrid din partea Rusiei. Vă invităm să citiți interviul integral în rândurile ce urmează:

■ În actualul context regional, ce ar fi nevoie ca noul Guvern Recean să schime în abordare pentru reintegrarea

țării în acest moment, că o să avem un progres practic și vizibil în procesul de reintegrare?

■ Nu știu cât de vizibil ar putea fi acest progres, dar în opinia mea, nouă ne lipsește comunicarea între societatea

de pe malul drept și locuitorii malului stâng al Nistrului. Nu am în vedere doar faptul că structurile oficiale ar putea să gestioneze acest proiect, dar odată au existat și inițiative din partea organizațiilor non-guvernamentale.

Realitatea de astăzi diferă față de cea de acum 10-20 de ani. Oricum, eu consider că populația din stânga Nistrului trebuie să simtă că este în vizorul atenției celor de pe malul drept. Aceasta trebuie să fie informată despre perspectivele pozitive ale integrării europene pentru Republica Moldova, implicit pentru cetățenii din Transnistria.

Trebuie dezamorsate unele fobii care mai există, precum și unele clișee sau stereotipuri. Mai trebuie ca acestora să li se explice că avem cu toții de câștigat într-o Moldova reîntregită în baza standardelor europene și că existența acestui regim separatist este lipsită de orice perspectivă în situația când agresiunea Federației Ruse s-a împotmolit în ceea ce privește Ucraina.

Format de negocieri anacronic

■ **Care este starea actuală a dialogului cu Tiraspolul și dacă formatul 5+2 de negociere mai poate fi actual în condițiile în care doi din actorii acestui format se află în război?**

■ Acest format a fost instituționalizat în februarie 2002, la Bratislava. În acea fază, fostul președinte Vladimir Voronin promova iluziile că el poate rapid să rezolve problema transnistreană. De aici a apărut și Memorandumul Kozak de federalizare a Republicii Moldova.

La Bratislava a fost atunci instituționalizat acest format de negocieri 5+2, care din start a fost propus și promovat de Federația Rusă în calitate de capcană pentru Republica Moldova, precum și o garanție că această problemă nu va fi rezolvată, ignorând interesele Republicii Moldova. Ori, interesele Moscovei se rezumă la faptul că, sub pretextul

soluționării conflictului transnistrean, trebuia impus un statut juridic special pentru regiunile de est ale Republicii Moldova care ar fi transformat Republica Moldova într-un pseudo-stat controlat și manipulat din partea Kremlinului.

După ce Igor Dodon a devenit președinte al Republicii Moldova, cu contribuția lui Vladimir Plahotniuc, Rusia a încercat să realizeze același scenariu, la care a mai adăugat și argumentul că Transnistria se voia a fi transformată într-un precedent și pentru Ucraina, în baza Acordurilor de la Minsk.

În acest sens, cum pentru Moldova este grăitor Memorandumul Kozak, pe site-ul MAE rus în ziua de 17 martie 2014 a apărut un document fantastic care se numește „Grupul pentru susținerea Ucrainei”. În acel document este descrisă cuvânt cu cuvânt viziunea Federației Ruse, mai precis impunerea unui pseudo-statut pentru regiunile Donețk și Lugansk și transformarea Ucrainei într-o zonă tampon între Federația Rusă și restul lumii democratice.

Prin urmare formatul pentalateral a pornit, din start, de la o premisă greșită și anume că acest conflict este unul intern. De asemenea, se spunea că regimul separatist de la Tiraspol ar reprezenta chipurile interesele locuitorilor din stânga Nistrului. Nu mai vorbim, de fapt, că Federația Rusă și Ucraina au existat în acel format în calitate de mediatori.

Dar dacă ne aducem aminte de data de 8 mai 1997, atunci când la Moscova a fost semnat Memorandumul cu privire la normalizarea relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria, apoi acolo Federația Rusă și-a asumat rolul și de garant al relațiilor dintre malul drept și malul stâng. Cu regret, această idee s-a regăsit și în preambulul Tratatului de pace și prietenie, semnat la 19 noiembrie 2002 între președinții Vladimir Voronin și Vladimir Putin. Documentele au fost ratificate de Parlamentele ambelor state

și sunt valabile până în prezent.

În concluzie, formatul pentalateral este unul depășit. Pe durata existenței lui noi am văzut doar cedări unilaterale ale malului drept, ceea ce a permis malului stâng să consolideze regimul separatist și să devină și mai arogant. Prin urmare, acest format a murit. În special după anexarea Crimeii, după ce Ucraina a fost forțată să adopte o atitudine tranșantă față de politicile Rusiei în raport cu Moldova în cazul așa-zisului conflict transnistrean. Până atunci, Ucraina încerca să concureze cu Federația Rusă în Transnistria, dar nu în folosul Republicii Moldova. Situația s-a schimbat în 2014 și acest format a murit încă de atunci.

Războiul informațional rusesc în Transnistria

■ **Rusia a lansat deschis o serie de amenințări fie la adresa Moldovei, fie la adresa Ucrainei, în legătura cu cetățenii ruși din Transnistria. În același timp, aceștia sunt și cetățeni moldoveni sau o bună parte ucraineni. Cine ar trebui să aibă grijă de ei?**

■ Nu numai grijă, dar și responsabilitatea politică și morală îi revine conducerii de la Chișinău. Ce ține de cetățenie, în stânga Nistrului noi avem un amalgam din tot soiul de cetățenii. Noi știm că Rusia a distribuit o bună bucată de timp pașapoarte în ideea unei retorici că Transnistria este populată de cetățeni ruși.

Noi știm că și Ucraina a făcut asta. Chiar liderul separatist Vadim Krasnoselski a obținut cetățenia ucraineană după anexarea Crimeii, iar soția lui, Svetlana, are și pașaport românesc. Așadar, criteriul de cetățenie nu funcționează în acest caz pentru a revendica niște drepturi asupra acestui teritoriu.

Singurul stat care poartă responsabilitatea morală și politică este Republica Moldova în frontierele ei recunoscute de comunitatea

internațională. Prin urmare, noi cei de la Chișinău, în parteneriat cu lumea democratică, avem angajamentul moral și politic de a soluționa acest conflict în baza Constituției Republicii Moldova, stat unitar, democratic și indivizibil.

■ **Domnule Nantoi, cât de mare este pericolul ca în prezent Tiraspolul să asculte eventuale ordine militare ale Moscovei și să se angajeze în acțiuni militare față de Chișinău sau Ucraina, în condițiile în care știm deja că Rusia are oamenii săi în fruntea structurilor de forță de acolo?**

■ Eu consider că riscurile sunt aproape de zero. Din simplul motiv că, pe de o parte, armata ucraineană a demonstrat că este una puternică și motivată, ori în stânga Nistrului, pretinsul Grup Operativ al Trupelor Ruse este peste 70% completat cu locuitori originari din Transnistria. Ei s-au ales cu cetățenie rusă și s-au angajat pe bază de contract în acest Grup Operativ de dragul salariului și pachetului social. Nicidecum de a lupta și muri pentru cauza lui Putin.

Acolo în stânga Nistrului nu există doritori să lupte și să moară pentru Putin fie împotriva Kievului, Chișinăului sau NATO. Este un bluf și anume din ceastă cauză, liderii secesioniști de la Tiraspol, după 24 februarie 2022, se comportă foarte prudent și demonstrează pe toate căile posibile neutralitatea cu excepția așa-numitului negociator Vitali Ignatiev, cetățean ucrainean și el, care uneori primește o serie de indicații de la Kremlin și le ține isonul rușilor. Însă lucrurile acestea nu sunt serioase, deoarece în stânga Nistrului nu sunt doritori să lupte. De asemenea, chiar și azi în Chișinău pot fi observate autoturisme cu numere de înmatriculare din stânga Nistrului care s-au retras aici pe malul drept.

În ziua de 24 februarie, atunci când eu mă aflam la Kiev, am fost sunat de persoane din stânga Nistrului care erau alarmate de declarațiile inflamatoare ale

Kremlinului potrivit cărora Ucraina va ataca regiunea transnistreană. Eu i-am calmat și le-am spus că nu este decât un atac informațional cu care Rusia încearcă să tensioneze situația în Republica Moldova și să susragă atenția de la ceea ce se întâmplă pe linia frontului în Ucraina.

Eu cunosc situații în care oamenii și-au adus copiii la Chișinău și i-au lăsat acolo, deoarece continuă să se teamă. În pofida faptului că timp de decenii s-a speculat că Transnistria este o fortăreață a lumii ruse, în realitate, este un bluf, iar lucrurile au degradat, deoarece timp de decenii, această regiune a fost un instrument pentru rețeaua internațională de crimă organizată care se ocupa cu contrabandă.

Regiunea transnistreană este una depresivă și depopulată. Lumea activă a plecat de acolo.

Vreau să evidențiez că potențialul militar al acestei regiuni este foarte scăzut cu excepția unei singure situații, care nu poate fi exclusă. De exemplu, când anul trecut trupele ruse au ocupat Insula Șerpilor, când la 26-27 aprilie rachetele ruse au distrus podul de la Zatoka, a devenit clar că crește riscul unui desant realizat de Rusia din sudul Basarabiei cu ieșire la autonomia noastră găgăuză și mai apoi în Transnistria.

Mai târziu însă, trupele rusești au fost nevoite să părăsească Insula Șerpilor, apoi crucișătorul Moscova a fost scufundat, iar Rusia a pierdut teren în Herson și în regiunea Kievului. Probabilitatea realizării unui asemenea scenariu cu implicarea Grupului Operativ al Trupelor Ruse (GOTR) din stânga Nistrului a scăzut brusc.

În acest moment, totul depinde de situația pe linia frontului și trebuie să constatăm că armata Ucrainei apără nu numai dreptul la existență a națiunii ucrainene și a statului ucrainean, dar și Republica Moldova.

Strategii de reintegrare

■ **După modificarea Codului penal privind susținerea separatismului, dacă vor fi găsiți vinovați liderii secesioniști de la Tiraspol de separatism, pot fi ei reținuți și deferiți justiției?**

■ Îmi vine greu să fiu categoric pe această chestiune. Nefiind politician atunci, timp de decenii am activat și am lansat în 2004 ceea ce se numea atunci „Strategia 3D – Demilitarizare, Decriminalizare și Democratizare” a pretinsei Transnistria.

În opinia mea, în raport cu diferite segmente ale populației din stânga Nistrului trebuie promovate politici clare și coerente conform a două principii veșnice – divide et impera [dezbină și stăpânește -n.red.] și „stick and carrot [a bățului și a morcovului -n.red].

Această lege, în mod normal, trebuie să fie aplicată în raport cu acele categorii de persoane care vor încerca să se împotrivescă planului de reîntregire a Republicii Moldova. În cazul în care el va fi inițiat de conducerea de la Chișinău, în parteneriat cu Ucraina, România sau NATO.

Planul nu este unul simplu. El trebuie să fie unul complex, dar el nu este atât de irealizabil, atâta timp cât pretinsa Transnistrie este izolată de Federația Rusă. Moscova nu poate interveni cu nimic, cu excepția unor declarații demagogice, sau prin varianta cu rachete de croazieră pe care nu o examinează nimeni.

În cadrul procesului de demilitarizare a regiunii, este clar că aici se cer eforturi orchestrate ale NATO, Ucrainei și UE. Se cere adoptarea unei legi a lustrăției și a unui program de repatriere în Federația Rusă a liderilor loiali Moscovei care sunt în incompatibilitate cu existența Moldovei ca stat suveran.

■ **Există cumva estimări ale unei posibile reintegrări a regiunii transnistrene? Are**

puterea financiară Chișinăul acum sa reintegreze populația acestei regiuni în scenariul în care la Tiraspol nu va mai exista un regim secesionist?

■ Întrebarea este foarte pertinentă și vreau să vă mărturisesc că cel puțin se conștientizează inclusiv problema estimării costurilor reintegrării.

De asemenea, știm, de exemplu, că există circa 140.000 de pensionari, iar această problemă trebuie să fie rezolvată gândindu-ne că agenți economici din stânga Nistrului vor plăti impozite în conturile de la Chișinăul, la fel cu ceilalți agenți economici din toată țara. Prin urmare, se conștientizează problema costurilor și eu sper că unele grupuri de experți deja lucrează în direcția asta.

Transnistria, dependentă economic de UE

■ Moldova este acuzată constant de blocada economică de către Tiraspol, dar cifrele arată că de mulți ani, UE este principalul partener al regiunii transnistrene. Cum se explică astfel de fentări verbale ale realităților din partea Tiraspolului?

■ Conform recensământului, Tiraspolul este un oraș care avea în 1989 circa 180.000 de locuitori, iar acum nu știm dacă au mai rămas jumătate.

Dacă vorbim de regimul-marionetă de la Tiraspol, acesta răspunde la două centre de comandă. Primul este holding-ul Sheriff, iar al doilea este Moscova, primul

fiind nevoit să țină isonul unor declarații demagogice din partea Federației Ruse.

Regimul de acolo nu vorbește despre starea reală a lucrurilor și anume că toți agenții economici din stânga Nistrului sunt înregistrați la Chișinău și că realizează toate operațiunile de import-export având documentele vamale ale Republicii Moldova, fără ca să plătească un ban în bugetul central.

Asemenea declarații fac parte din stratul acesta de gunoi informațional care uneori se activează în stânga Nistrului. Dar în spatele acestor declarații nu se ascunde nimic cu sens. Agresiunea Rusiei a dat peste cap planurile celor de la Tiraspol.

■ **Vă mulțumim!**

Generația șanselor ratate sau cea care va aduce Republica Moldova în UE?

Editorial de Lina Grâu,
jurnalistă

Republica Moldova este în acest moment într-o conjunctură istorică fără precedent, una cu riscuri enorme, comparabile poate doar cu cele de la începuturile independenței, dar și cu oportunități care ar putea-o scoate odată și pentru totdeauna din zona gri a istoriei și geografiei, plasând-o în rândul țărilor europene, cu viitor și perspective de dezvoltare. Teribilul război declanșat de Rusia în Ucraina a schimbat iremediabil regiunea noastră, iar Chișinăul are acum șanse reale, ca niciodată în istoria recentă, să iasă de sub umbrela Moscovei și să treacă „de partea bună a istoriei”. Anul care a început va arăta cât de departe va reuși Republicii Moldova să meargă pe calea pe care s-a angajat atunci când a depus cererea de aderare la Uniunea Europeană.

Decisive în aceste circumstanțe sunt clarviziunea și puterea de convingere a clasei politice, dar și efortul și discernământul societății. O societate care, nu am niciun dubiu, este în

marea ei parte pro-europeană, dar care încă este foarte afectată de virusul dezinformării și manipulării, plantat de decenii de mecanismul războiului hibrid purtat de Rusia în tot spațiul

ex-sovietic pe care îi consideră în continuare zona sa de influență. De ani de zile, Republica Moldova a rămas extrem de permeabilă la acest virus, în mare parte din cauza duplicității și corupției de la vârful clasei politice, pentru care statutul ambiguu al unei țări stând pe două scaune reprezenta o platformă perfectă pentru a-și crește averile, controlul și influența personală și de grup infracțional. O clasă politică care timp de 30 de ani a făcut din conceptul de „guvernare” unul sinonim cu „abuz”, „trafic de influență” și „crimă organizată”. Apartenența la clanurile puterii constituia aici garanția accesului nelimitat la resurse și a impunității. Iată de ce am ajuns într-un punct în care o parte importantă a societății nu mai crede din oficiu în bunele intenții ale oricărei guvernări, nu vede soluții colective și optează pentru soluția individuală a emigrării în țări cu mai multă predictibilitate și securitate.

Crize suprapuse

Niciuna dintre guvernările de până acum nu a mai bifat atâtea crize simultane: COVID-19, război în Ucraina și valuri inimaginabile de refugiați, scumpiri fără precedent în ultimele decenii, criză economică, șantaj energetic, „blackout”-uri, tarife nu dublate sau triplate, ci crescute de 6-7 ori, rachete de luptă care survolează și cad pe teritoriul țării, un regim separatist care ba își accentuează, ba își temperează discursul agresiv și o opoziție politică derivând din crima organizată și devenită unealta docilă a planurilor militariste ale Kremlinului. Și lista poate continua. Crize la care guvernarea PAS, și în particular cabinetul condus de Natalia Gavrilița, a fost nevoită să caute soluții urgente în timp real și la care, să fim obiectivi, a făcut față mult mai bine decât ne-am fi așteptat. Imaginați-vă doar unde am fi fost acum dacă în această perioadă la Chișinău era o guvernare prorusă.

Ce nu a reușit să facă guvernarea proeuropeană în acești aproape doi

ani a fost să convingă societatea că promisiunile legate de combaterea marii corupții și reformarea justiției chiar au șanse să pună un sistem corupt și subordonat oligarhiei în slujba transformării democratice și pro-europene a țării, iar marii corupți nu au scăpare și vor ajunge să facă pușcărie. Bâlbe, numiri controversate, amânări, greșeli evidente care te duceau cu gândul la o sabotare cu bună știință a procesului de reformare în justiție au adus multă dezamăgire și au îndepărtat o parte dintre actorii din sistem care ar fi putut contribui la schimbare.

Imagine mai bună în exterior decât pe interior

În toată această perioadă au fost explicate și discutate foarte puține lucruri. Pe fundalul unui efort imens de gestionare a crizelor curente și în spatele relativului confort asigurat de un număr suficient de mandate în Parlament, guvernarea a limitat comunicarea cu societatea, ajungând să aibă o imagine mai bună în străinătate decât acasă.

În aceste circumstanțe înlocuirea premierului a părut a fi mai degrabă o acțiune de imagine. Așa sau altfel, cabinetul lui Dorin Recean este parte a aceleiași guvernări și are aceleași priorități de politică externă.

Pe termen scurt, acesta va beneficia de efectele pozitive ale proiectelor inițiate de cabinetul Gavrilița, inclusiv în domeniul energetic, de infrastructură și de asistență externă, plus un accent mai mare pus pe comunicarea cu societatea. Aspectele de securitate, care fac parte din zona de expertiză directă a lui Dorin Recean, au început și ele să fie dezvoltate încă de anul trecut. Reformarea sectorului de securitate și a structurilor de forță este o prioritate anunțată pentru acest an. Republica Moldova poate miza pe sprijinul partenerilor occidentali și al NATO în domeniul asistenței pentru apărare și pentru dotarea Armatei Naționale. Nu

este foarte clar dacă guvernarea are vreo strategie de comunicare pentru a dezavua sperietoarea alimentată de 30 de ani de Rusia privind pericolul pe care îl reprezintă NATO pentru Republicii Moldova și a explica societății că statutul de neutralitate nu este decât o declarație care nu ne poate apăra în caz de pericol real. Înainte de toate, guvernarea trebuie să înțeleagă că componenta principală a securității unui stat, prima linie de apărare, sunt oamenii cu discernământ care înțeleg corect realitățile și astfel nu devin ținte ale atacurilor hibride. Iar pentru a avea asta trebuie cel puțin să se comunice cu societatea și să-i fie explicate deciziile.

Justiția, o piatră de încercare

Justiția se anunță și ea a fi pe prima linie în șirul marilor probleme pentru care guvernarea va trebui să găsească soluții în cel mai scurt timp. La fel ca și dosarele marilor corupți, inclusiv ale celor fugari, unde există tot mai multe presiuni pentru decizii la nivel internațional. De succesul reformării justiției și de condamnările reale în mare parte evoluția parcursului european al Chișinăului – șase din cele nouă condiții formulate de UE în procesul de pre-aderare a Republicii Moldova țin de aceste domenii.

Energia, atât pe partea de acces la resurse, cât și pe cea de costuri, va continua să rămână o provocare majoră pentru Republica Moldova în anii următori. Va trebui să se facă în regim de urgență ceea ce nu s-a făcut timp de 30 de ani. Construcția de interconexiuni energetice noi cu România trebuie să devină o prioritate, la fel ca și construcția de infrastructură rutieră și feroviară și de noi poduri peste Prut.

Guvernarea va trebui să se gândească foarte serios și la un alt subiect evitat de cele mai multe ori atunci când se discută despre integrarea europeană. Sunt tot mai dese vocile care se întrebă: „Și

totuși, ce facem cu Transnistria?”. Nu cred că își face cineva iluzii că am putea fi admiși în UE fără a soluționa problema transnistreană și fără ca autoritățile de la Chișinău să-și restabilească controlul asupra acestui teritoriu. Iar războiul declanșat de Rusia în Ucraina pare să apropie deznodământul pentru regimul separatist de la Tiraspol. Odată cu victoria în acest război, Ucraina va fi interesată să elimine orice fel de prezență militară rusească la frontiera sa vestică, iar regiunea din stânga Nistrului va ajunge total dependentă de deciziile adoptate la Chișinău. Sper că Guvernul de la Chișinău a și început să se gândească la un Plan de reglementare cu prevederi clare despre cum ar urma să fie demilitarizată și administrată regiunea transnistreană, despre ce se va întâmpla cu agenții economici și cu populația de acolo, inclusiv cu cei 140 de mii de pensionari, și despre cât va costa reintegrarea țării. Evident că aceste costuri nu pot fi suportate de Republica Moldova în situația ei actuală, însă Chișinăul ar putea

cere să fie inclus în eforturile globale de reconstrucție a regiunii, după încheierea războiului din Ucraina. Să nu uităm și de datoria regiunii transnistrene pentru gaze, care se apropie de 8 miliarde de dolari. Chișinăul trebuie să caute mecanisme internaționale pentru ca această datorie să nu ajungă pe umerii Republicii Moldova, ci să fie atribuită Gazpromului și Rusiei, ca stat sponsor al terorismului și separatismului.

Termen precis pentru ambițiile europene

Acum câteva zile, președinta Maia Sandu a cerut, într-un discurs programatic ținut de la tribuna Parlamentului, susținerea societății pentru ca Republica Moldova să devină membră a Uniunii Europene până în 2030. Un deziderat ambițios care va depinde decisiv de următoarele runde de alegeri. Localele din luna noiembrie a acestui an vor deveni o hârtie de turnesol pentru prezidențialele și parlamentarele din 2024-2025. O

revanșă electorală a opoziției oligarhice și pro-ruse ar pune pe pauză parcursul european și ar ține Republica Moldova într-o zonă gri a istoriei, transformând-o într-un fel de Transnistrie anacronică auto-izolată între UE și o Ucraină care se va dezvolta intens pe direcția pro-europeană și pro-NATO.

Pentru a nu admite această revanșă, actuala guvernare pro-europeană de la Chișinău trebuie să înceapă să presteze rezultate care să fie simțite de oamenii de rând, să comunice cu societatea nu doar pe o singură voce și să elimine ingerința crimei organizate în procesele politice din țară.

Și da, noi, generația adolescența căreia a coincis cu primele mitinguri în susținerea limbii române, vrem să fim nu doar generația marilor șanse istorice ratate din cauza corupției și incompetenței clasei politice, ci și generația care va aduce Republica Moldova în Uniunea Europeană.

Opinia expertului

Formatul „5+2”: așteptările neîmplinite ale reglementării transnistrene

Natalia Stercul, directoare executivă a Asociației pentru Politică Externă (APE)

Pe măsură ce teatrul de operațiuni militare de lângă granițele Moldovei se extinde și se prelungeste, așa-zisul dosar transnistrean stârnește tot mai multe temeri neîntemeiate. Platforma de dialog a formatului „5+2” nu este funcțională în aceste condiții și este puțin probabil să fie viabilă pe termen scurt. Viitorul acestui format de dialog este văzut ca extrem de vag, mai ales dacă pornim

de la faptul că Rusia și Ucraina sunt în stare de război și după ce acesta se va termina, în orice caz, părțile nu se vor mai așeza la masa de negocieri pe reglementarea transnistreană. Există o cale de ieșire pașnică din impasul transnistrean? Ce pași intenționează să întreprindă autoritățile moldovenești? - probleme de top pe agenda Moldovei. Să încercăm să ne dăm seama.

Războiul Rusiei împotriva Ucrainei a schimbat radical abordările Republicii Moldova față de problemele de securitate, apărare și menținere a stabilității. Prezența conflictului transnistrean nerezolvat exacerbează foarte mult poziția Republicii Moldova în ceea ce privește întregul spectru de potențiale riscuri și amenințări la adresa securității naționale și regionale. Țara s-a aflat în cea mai vulnerabilă poziție dintre toate statele vecine cu Ucraina. Pe măsură ce Rusia a escaladat ostilitățile,

temerile în Moldova au crescut și au fost însoțite atât de solicitări repetate din partea Transnistriei de recunoaștere internațională a independenței regiunii, cât și de incidente tulburătoare care au forțat autoritățile să convoace ședințe ale Consiliului Suprem de Securitate și să ia măsurile necesare pentru a preveni escaladarea conflictului și a menține securitatea statului. În aceste condiții fără precedent de război în apropierea granițelor Moldovei, autoritățile au încercat să depună toate eforturile pentru a menține stabilitatea pe ambele maluri ale Nistrului.

Formatul „5+2” în perspectivă retrospectivă

„Calcâiul lui Ahile” al Moldovei – Transnistria pro-rusă, de mai bine de 30 de ani a reprezentat obiectul unei atenții deosebite atât a părților implicate în conflict, cât și a discuțiilor la nivel regional și internațional. Procesul de negociere a făcut posibilă menținerea caracterului latent al problemei și menținerea unei situații pașnice în regiune. Formatul „5+2”, o platformă de dialog, denumită Conferința permanentă pe probleme politice în cadrul procesului de negocieri privind reglementarea transnistreană, a fost creat în 2002 cu scopul de a dezvolta parametrii pentru o soluționare cuprinzătoare bazată pe suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova în cadrul granițelor sale recunoscute internațional. În ciuda așteptărilor mari de la acest format, platforma de dialog în sine nu s-a remarcat niciodată prin regularitatea și stabilitatea întâlnirilor în format oficial. Numele său provine de la numărul de părți care au participat la reuniune - Republica Moldova și

Tiraspol (părțile în conflict), Federația Rusă, Ucraina și OSCE (mediatori în procesul de reglementare). În 2005, UE și SUA au aderat la format, acționând ca observatori ai procesului de negociere.

În timpul existenței formatului „5+2”, activitatea acestuia a fost întreruptă în mod repetat. Una dintre cele mai lungi pauze a fost perioada 2006-2011, când au avut loc doar întâlniri informale. În același timp, așteptările pentru o soluționare definitivă a conflictului nu numai că au persistat, ci au fost întărite constant de retorica despre rolul principal al acestei platforme de dialog în soluționarea problemei transnistrene. După 2011, reuniunile și-au reluat activitatea, însă nu s-a constatat niciun progres substanțial în elaborarea unei formule comune acceptabile pentru elaborarea unui document final privind soluționarea cuprinzătoare a problemei transnistrene. În același timp, consolidarea eforturilor actorilor externi de a resuscita procesul de negociere a dus la creșterea încrederii părților și a interacțiunii acestora în spațiul socio-economic agreat. A fost scoasă în evidență necesitatea îmbunătățirii situației economice și intensificării activităților grupurilor mixte de experți privind măsurile de consolidare a încrederii. Tactica pașilor mici a contribuit de fapt la reluarea interacțiunii procesului de negociere. Problemele de pe ordinea de zi a procesului oficial de negociere au fost împărțite în secțiuni tematice, numite „coșuri”, care au inclus: aspecte socio-economice; probleme generale juridice și umanitare și drepturile omului; o soluționare cuprinzătoare, inclusiv chestiuni instituționale, politice și de securitate. Ulterior, se poate observa că ultimul coș

a fost de fapt mereu lăsat gol din cauza refuzului Tiraspolului de a se îndrepta în această direcție. Era de așteptat ca părțile să poată reveni la coordonarea și completarea acestuia atunci când vor fi implementate alte etape ale procesului de negociere, iar spațiul de încredere format ca urmare a unei interacțiuni socio-economice și umanitare de succes va permite părților să treacă la discutarea unor probleme politice mai complexe care alcătuiesc o reglementare cuprinzătoare. Cu toate acestea, acest lucru nu s-a întâmplat.

Cele mai importante decizii de protocol ale acestui format sunt deciziile privind dezmembrarea funicularului industrial dintre orașele Rezina și Râbnici în 2013; decizia de protocol din 2013 privind o serie de probleme în domeniul sistemului de pensii și securității sociale, precum și decizia de protocol din 2014 privind asigurarea liberei circulații. La întâlnirea „5+2” de la Berlin din 2016, părțile au convenit să elaboreze opt măsuri de consolidare a încrederii care alcătuiesc celebrul pachet *Berlin Plus*, care a fost destul de productiv, deși criticat în mod repetat. În 2019 a avut loc ultima rundă a procesului de negocieri, după care nu s-au mai susținut întâlniri în acest format, ceea ce a fost o altă pauză lungă. Totodată, autoritățile nerecunoscute Transnistria au acuzat în repetate rânduri partea moldovenească de o poziție infantilă și pasivă în formatul „5+2”, întârziind și perturbând procesul de negociere. Chișinăul, dimpotrivă, se acuză partea transnistreană de nedorința de a purta discuții pe probleme specifice care să conducă la pași concreți reali, menite să rezolve conflictul. Odată cu începutul războiului din Ucraina, reluarea procesului de negocieri nu

mai este deloc posibilă, întrucât cei doi mediatori ai acestui format de negocieri, Ucraina și Rusia, sunt în prezent în război. Mai mult, Rusia continuă să alimenteze tendințele separatiste în Republica Moldova.

Războiul din Ucraina și nebuloasa formatului „5+2”

În ultimul an, contextul regional s-a schimbat radical. Problema transnistreană se menține în tensiune constantă, pentru că în orice moment situația se poate schimba și scăpa de sub control. În cazul în care ostilitățile se îndreaptă spre granițele Moldovei, panica nu va face decât să crească, ceea ce va duce, fără îndoială, la un nou val de potențiale riscuri, inclusiv cele de natură militară. Moldova este relativ sigură doar atâta timp cât Ucraina rezistă eroic. Potrivit declarațiilor Viceprim-ministrului pentru Reintegrare Oleg Serebrian: „Negocierile în format „5+2” nu sunt în curs, iar perspectivele menținerii acestui format sunt vagi. Părțile sunt acum într-o stare de așteptare. Acesta este cel mai rezonabil lucru pe care îl putem face în situația actuală.”

Căutarea posibilelor variante de rezolvare a problemei transnistrene este încă dificilă. Ineficiența formatului „5+2” a fost mult timp un fapt evident. Cu toate acestea, partea transnistreană și Federația Rusă contestă acest lucru în toate modurile posibile, acuzând Chișinăul că nu este dispus să promoveze dialogul. În plus, Rusia speculează în toate privințele că, Chișinăul nu plănuiește să revină la activitatea formatului „5+2”: „Autoritățile moldovenești

nu mai au nevoie de negocieri și acorduri de pace cu regiunea transnistreană”. Conducerea Republicii Moldova este pregătită să rezolve problema cu forța și insistă asupra retragerii forțelor ruse de menținere a păcii, precum și a celor care păesc depozitele de muniții din Colbasna”. El crede că Kievul și UE vor să slăbească poziția Rusiei în formatul „5+2”. În plus, el a remarcat în repetate rânduri că, pentru a face pe plac Occidentului, conducerea Moldovei copiază acțiunile regimurilor naționaliste din Ucraina și Țările Baltice, bazate pe rusofobie și antisovietism. În opinia sa, Moldova este următoarea țară care poate urma calea ucraineană. Acesta este departe de singurul exemplu de retorică amenințătoare a reprezentanților diplomației ruse împotriva Moldovei.

Există o cale de ieșire din impasul transnistrean?

Chișinăul a ajuns la concluzia că în condițiile actuale, când teatrul de operațiuni este situat în apropierea granițelor Moldovei, reluarea negocierilor în formatul „5+2” nu este posibilă. Nimeni nu poate răspunde la întrebarea cât va dura războiul și care va fi rezultatul acestuia. Riscurile subminării securității sunt extrem de mari, ceea ce necesită o revizuire a Strategiei de Securitate Națională a Republicii Moldova, întărirea capacității de apărare a statului și investiții semnificative în acest sector. În plus, formatul „5+2” trebuie, de asemenea, revizuit. În condițiile actuale, posibilitățile în acest sens nu au fost încă determinate, însă dialogul cu Tiraspolul se construiește unilateral

în speranța că partea transnistreană își va abandona în final demagogia despre secesiune. Este planificată continuarea dialogului în formatul „1+1”. Președintele în exercițiu al OSCE este, de asemenea, convins că misiunea din Moldova ar trebui să faciliteze întâlnirile și grupurile de lucru „1+1”. „Trebuie să folosim orice mijloace, să sprijinim eforturile de consolidare a încrederii și să evităm orice obstacole. Chiar dacă negocierile nu pot continua în formatul „5+2”, negocierile ar trebui să aibă loc între principalii negociatori.”

În același timp, Tiraspolul este îngrijorat de legea privind separatismul adoptată de partidul de guvernământ. Societatea discută potențialele riscuri și oportunități pe care liderul nerecunoscutei Transnistrii, Vadim Krasnoselsky, și negociatorul-șef de la Tiraspol, Vitali Ignatiev, riscă să intre sub noile prevederi legislative care implică răspunderea penală. Și Chișinău sunt exprimate opinii diferite pe această temă, în timp ce importanța acestui gen de inițiative legislative nu este contestată, dimpotrivă, există preocupări cu privire la elaborarea unui astfel de mecanism, care ar putea să nu funcționeze în practică.

Astfel, calea de ieșire din impasul transnistrean este încă vagă. Singurul lucru care pare evident este faptul că autoritățile au început să aibă o abordare mai minuțioasă și mai pragmatică în soluționarea problemelor urgente în relația cu regiunea transnistreană. Compromisurile în problemele de reglementare nu pot fi permanente, este important să se vină cu o formulă de soluție optimă care să poată fi implementată practic de partea moldovenească.

Pre-vettingul a selectat candidați puternic suspectați de legături cu politicul, ceea ce generează lipsă de încredere

Experta anticorupție, Cristina Ciubotaru, a explicat în cadrul unui interviu pentru buletinul de politică externă al FES/APE care sunt resorturile din spatele unei reforme reușite a justiției în viziunea sa. Am discutat despre o gamă largă de chestiuni ce țin de condițiile de muncă pentru magistrați, noul pachet de legi ale siguranței și cum ar trebui să funcționeze mai bine o lege a avertizorului de integrare. Vă invităm să citiți interviul în rândurile ce urmează:

■ Cum vi se pare mersul reformei în justiție la peste un an și jumătate de guvernare PAS? Cât de aproape sau de departe sunt autoritățile de țintele pe care și le-au propus înainte de venirea la putere?

■ Depinde cât de sincere au fost aceste ținte. Dacă cei de la putere își doreau cu adevărat independența justiției, puteau realiza acest deziderat, dar cred că tocmai la acest capitol au eșuat. Orice procese de curățare și filtrare a justiției în care se implică politicul nu au cum să reușească pe bune.

Problema lipsei de independență a justiției este politizarea ei. Pretinsa "murdărie" de care tot încearcă să îi curețe pe magistrați este tocmai politizarea. Mi se pare evident că politicienii nu pot depolitiza instituțiile justiției tot așa cum nu pui lupul paznic la stână, iar ursul – la prisacă. Deci, această abordare a fost conceptual greșită. Și chiar dacă era sinceră, în toate procesele de reformă trebuiau să fie implicați magistrații. Nu-i poți declara compromiși pe toți magistrații și să folosești acest pretext pentru a face reforme împotriva lor. Magistrații trebuie

să fie parte a schimbării, ei nu sunt inamicii acestor schimbări, au declarat-o chiar ei de multe ori cu diverse ocazii. Dacă îi faci pe magistrați dușmani, ei nu vor îmbrățișa niciodată eforturile de reformă. Problemele din sistem sunt și problemele lor, nu doar problemele politicului. Ei trebuie să fie parte a schimbării, nu cobaii unor experimente. Aceasta a fost prima greșală care a sortit eșecului reforma justiției.

Temeri și incoerențe

■ Ce nu a funcționat și ce ar trebui să facă actualul guvern Recean mai bine în privința reformelor, în special în privința evaluării extraordinare - vetting?

■ Din ce se vede, pre-vettingul a selectat candidați puternic suspectați de legături cu politicul, iar acest lucru generează lipsă de încredere din partea sistemului către viitorii lor reprezentanți în CSM. Pre-vettingul a aplicat multe standarde care nu au nimic în comun cu integritatea. Membrii Comisiei de pre-

vetting nu le-a păsat de aspecte foarte importante care țin de integritate.

Unii dintre candidații admiși sunt bănuți rezonabil de apropiere de clasa politică, existând și materiale de presă în acest sens, care au demonstrat că această apropiere s-a încercat a fi ascunsă inițial. Alți candidați sunt bănuți de implicare în acțiuni lipsite de integritate sau chiar corupție, în baza unor probe pe care Comisia de pre-vetting le-a ignorat, fie nu le-a cunoscut, căci nu sunt indicate în deciziile sale.

Pe de altă parte, membrii Comisiei de pre-vetting i-au taxat din motive absolut neclare pe cei care nu erau obligați să păstreze, ei și toate rudele lor, tranzacțiile privind anumite bunuri. Li s-a cerut toată contabilitatea familiei extinse pentru ultimii 15 ani, ceea ce nu era o așteptare rezonabilă de la candidați. Deși avea prerogative de a cere orice act despre rudele candidaților direct de la oricare deținător de date, Comisia a omis și a apreciat că anume candidații (unii din ei) au eșuat să prezinte acte (pe

care nu le dețin), și pe care legea nici nu le permite să le solicite, căci se referă la alte persoane.

Pre-vettingul nu a reușit să îi aleagă pe cei integri sau pe cei de care justiția avea nevoie.

Cât privește vetting-ul, efectul cel mai evident așteptat este că vor fi eliminați judecători din sistem. Cu fiecare judecător plecat din sistem se va agrava încălcarea dreptului cetățenilor de a avea acces la justiție. Faptul că Președinta Maia Sandu i-a luat aproape un an înainte să numească la plafon un anumit număr de judecători la prima instanță, iar ei nu au putut examina dosare în tot acest timp, a mărit foarte mult sarcina de lucru a colegilor lor. Dosarele noi care veneau în sistem nu erau distribuite și judecătorilor neconfirmati. Iar acum toate dosarele acestora se redistribuie colegilor lor, chiar dacă înainte de a cunoaște decizia CSM de a-i propune repetat Președintelui ei rămân în sistem. Dacă ar fi să facem comparație cu situația acestor judecători, sarcina de lucru a cărora revine la moment celorlalți, generând o criză, la ce ar trebui să ne așteptăm după vetting? Vettingul înseamnă excluderea din sistem a unui număr mult mai mare de judecători, din motive care nu neapărat vor avea legătură cu integritatea lor (exemplul pre-vettingului), iar criza și haosul care se va declanșa va fi de natură să excludă orice acces al cetățeanului la justiție, nemaivorbind de soarta penalilor care vor ajunge să fie eliberați sau nici nu vor fi deferiți justiției. Eu sunt convinsă că în momentul în care, la fel ca și cu dosarele judecătorilor care nu au fost numiți la plafon care au fost redistribuite colegilor, dosarele judecătorilor care nu vor trece vettingul vor fi redistribuite colegilor, ceea ce ar putea determina acești colegi să plece din sistem, din cauza presiunii generate de volumul anormal de lucru.

De exemplu, efectul vetting-ului din Albania a dus la faptul că, în prezent, un dosar de o complexitate medie se examinează aproximativ 10 ani. La Curtea Supremă din Albania, ședințele de judecată sunt fixate o dată la câțiva ani. Albanezii glumesc și zic că înainte să meargă acum în instanță, deschid pașaportul. Zic că dacă nu mai au prea mult de trăit, nu mai are rost să meargă în instanța de judecată. Acest lucru este echivalent cu negarea accesului la justiție.

Politicul nu se pricepe să curețe justiția, doar să politizeze acest proces. Chiar dacă își doresc acest lucru, în proces neapărat apar oameni care își promovează propriile interese și transformă o idee declarat nobilă într-una falită.

Lipsa accesului cetățeanului la justiție va avea un efect nefast asupra dreptului la proprietate. Acest lucru va influența și investițiile. Căci pentru companiile din afară care doresc să investească aici, este foarte important ca sistemul judiciar să le protejeze dreptul la proprietate. Când acesta nu există, ori se livrează cu mari întârzieri, investitorii sunt descurajați. Eu nu cred că ar trebui continuate planurile legate de vetting în sistemul judiciar, mai ales având experiența nereușită din Albania cu această evaluare extraordinară.

■ Ar trebui poate ca la vetting aceste condiții să fie mai relaxate? Este posibil ca acest precedent de la CSJ să se repete? În caz că da, de unde ar putea fi luați noi magistrați, există resurse umane?

■ Pre-vettingul a aplicat măsuri care nu aveau vreo legătură cu integritatea. Acestea au fost folosite ca pretext să dea putere în sistemul justiției celor apropiați de politic. Cred că și vetting-ul va continua să fie și el un pretext. Indiferent dacă măsurile vor fi draconice sau blânde, noi am văzut standarde duble și

lipsă de transparență în acest proces. Nu cred în abordarea acestui concurs prin prisma unor măsuri mai puțin drastice. Conceptual, politicul nu poate face curățenie în justiție.

Justiția are propriile instrumente care îi asigură independența. Există Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) și aceste organisme ar trebui lăsate să reglementeze procesul. Faptul că se încearcă prefigurarea unui CSM și CSP după chipul și asemănarea politicului va vicia tot procesul de vetting, dacă acesta va fi să fie.

Boicot sau gest justificat?

■ Cum vedeți demisia *in corpore* de la Curtea Supremă de Justiție a aproape tuturor judecătorilor? O vedeți ca pe un boicot la adresa reformei sau ca pe un gest justificat din partea judecătorilor?

■ Ambele variante. Mi se pare o consecință firească, văzând judecătorii care nu au promovat concursul pentru CSM prin exercițiul de pre-vetting. Unii asupra cărora nici măcar nu existau bănuiele că nu ar fi integri. Bănuiele care, pentru mine, nu au apărut nici după nepromovarea pre-vettingului. Or, chiar și Comisia de pre-vetting a spus că ei nu sunt neapărat lipsiți de integritate, dacă nu au trecut acest concurs. Atunci, mă întreb, pentru ce alte scopuri a mai filtrat Comisia candidații, dacă nu pentru asigurarea integrității viitorilor membri CSM?

Văzând că judecătorii tineri, fără „păcate” cunoscute în public și demonstrate de comisia de pre-vetting, nu au promovat, pentru judecătorii cu o experiență de peste 15 ani în sistem este absolut evident că, având o carieră lungă, inclusiv soluții pe dosare anulate la CEDO, lucrând pe parcursul atâtor guvernări, este evident că fiecare judecător urma să fie descalificat. S-a anunțat și că, dacă acești judecători

nu promovează vetting-ul, atunci vor fi lăsați și fără garanții sociale și pensie de magistrat. De ce un judecător care a lucrat o viață ar alege benevol să rămână fără aceste garanții? Judecătorii au un statut, își doresc în mod firesc o doză de respect și o bătrânețe asigurată. Oricare în locul lor proceda la fel.

Nu vreau să spun că ei sunt buni sau răi, dar nu văd de ce judecătorii ar trebui să-și dorească să treacă prin procesul de vetting care le garantează mai degrabă că ei nu vor trece această evaluare și vor fi lipsiți de toate aceste drepturi. De ce să o facă?

CSM, un organism greu de ales

■ **Ce părere aveți despre recenta Adunare Generală a Judecătorilor? Cui i se opune sistemul, reformei sau politicului?**

■ Nu cred că sistemul se opune. La adunare judecătorii au demonstrat că au demnitate. Dacă se opuneau - fie reformei, fie politicului - nu veneau la Adunarea generală. Politicul a mediatizat acest risc (greșit calculat) și a luat măsuri de precauție (inutile). Cu câteva zile înainte de adunarea judecătorilor, Ministra Justiției a prezentat Guvernului un proiect de lege prin care și-a arogat împuterniciri de a convoca repetat Adunarea generală a judecătorilor în cazul în care aceasta nu întrunește cvorumul necesar, diminuând și cvorumul necesar pentru ca adunarea repetată să fie deliberativă.

Judecătorii însă nu doar că au venit la adunare, ei au venit într-o majoritate covârșitoare de 80 la sută, nu au atacat candidații care au trecut pre-vettingul, nu au exclus din ordinea de zi alegerea celor cinc candidați, deși, cu greu poate fi numită „alegere” opțiunea de a alege din cinci candidați trecuți prin pre-vetting – patru candidați pentru funcția de membru CSM și un candidat pentru funcția de supleant.

Mai degrabă, judecătorii au conferit un mers firesc adunării. Adunarea generală a Judecătorilor audiază raportul anual de activitate a CSM. Așa cum judecătorii nu au fost lăsați de politic, prin Comisia de situații excepționale și starea de urgență, să se adune în ultimii 4 ani, Adunarea convocată la 17 martie 2023 urma să audieze patru rapoarte anuale ale CSM. Însă CSM nici nu a inclus un asemenea punct pe ordinea de zi propusă, iar judecătorii au decis modificarea ordinii de zi prin includerea punctului de audiere a CSM, fără a exclude punctul despre alegerea membrilor CSM. După audierea CSM au urmat întrebări și discursuri ale judecătorilor. Deși CSM este răspunzător în fața Adunării Generale a Judecătorilor, nu toți membrii CSM care au convocat adunarea au venit la adunare, iar președintele interimar al CSM pur și simplu a evadat din sală în timpul întrebărilor judecătorilor față de CSM.

După aproximativ șase ore, lucrările Adunării generale a judecătorilor au fost întrerupte, judecătorii au convenit să elaboreze o declarație despre starea lucrurilor în justiție și au stabilit data de 28 aprilie 2023 la care se vor întruni pentru continuarea Adunării generale.

Reacțiile politice care au urmat au fost bolnăvicioase, acuzând judecătorii de împotrivire, sabotaj, bâlci și „selsovet”, pe când evadarea mișească a președintelui interimar auto-întitulat al CSM, cu mandatul expirat și moștenit din timpurile regimului Plahotniuc, Dorel Musteață, a trecut neobservată și necriticată de ministrul Justiției, președintele Comisiei juridice a Parlamentului și președinta țării. Politicul nu-și atacă oamenii.

Paradoxal, toate reformele drastice de curățare a justiției au fost justificate politic prin nedorința sistemului de a se autocurăța, pe când unicul care putea asigura curățarea sistemului era CSM. Politicul însă s-a opus vehement

revocării acestuia la Adunarea Extraordinară a Judecătorilor din 2019. Astfel, politicul a „apărat” independența justiției, menținând în funcții la CSM oamenii perioadei statului capturat, chiar și doi-trei ani după ce le-a expirat mandatul, interzicând judecătorilor să se convoace în adunări generale timp de patru ani, măcar pentru a investi un CSM cu drepturi depline.

Susținerea politicului pentru CSM-ul responsabil de capturarea justiției în timpul lui Plahotniuc, responsabil de incapacitatea de autocurățare a sistemului, importanța înaltă dată acestui CSM la ședințele Consiliului Suprem de Securitate este o anomalie care decredibilizează procesele de reformă cu scopul anunțat de curățare a sistemului judecătoresc. Acest lucru instituie o bănuială rezonabilă puternică de încercare a aservirii puterii judecătorești celei politice.

Altfel, nu îmi pot explica cele ce se întâmplă. În mod cert însă pot afirma că sistemul nu se opune reformei. Cel puțin, Adunarea generală a judecătorilor din 17 martie 2023 nu-mi dă motive să cred așa.

■ **Ce nu merge în marile dosare de rezonanță, unde vedeți Dvs problemele, la judecători sau la procurorii care lucrează pe aceste cazuri?**

■ La politicieni. Este prea multă imixtiune din partea politicianilor. Ei formulează prea des, chiar și deschis, sarcini pentru magistrați. Nu știm ce se întâmplă în ședințele închise, dar intențiile cu privire la soluțiile din dosare este deseori devoalată public. Prezumția de nevinovăție este încălcată de multe ori.

Judecătorii și procurorii sunt amenințați direct cu vetting și pre-vetting, procese pe care nu le vor trece și este logic că ei nu se simt liberi din această cauză. Atunci când judecătorul sau procurorul

înțelege astăzi că dacă faci ceea ce vrea actuala guvernare, mâine va fi o altă guvernare, una care poate nu va avea aceeași optică sau părere asupra legalității soluțiilor pe care trebuie să le dea un procuror sau un judecător. E suficient să vedem opiniile partidelor din opoziția parlamentară și extraparlamentară.

Judecătorii și procurorii, în mod natural încercă să găsească motive să tergiverseze sau sunt extrem de precauți. Magistrații înțeleg că, dacă nu vor răspunde azi, vor răspunde mâine în fața următoarei guvernări de ce au procedat conform doleanțelor guvernanților de azi. Și avem exemple de judecători și procurori pe care politicienii s-au răzbunat pentru soluții legale pe care le-au adoptat anterior, prin nenumirea lor la plafon, alte acte administrative care le afectează cariera. Însă magistrați trași la răspundere pentru hotărâri vădit ilegale sau pentru urmărirea penală desfășurată ilegal nu prea sunt cunoscuți opiniei publice.

Pericole și avertizări

■ **Cum vi se pare noua lege propusă de SIS care nu ar mai putea avea nevoie de un mandat judecătoresc pentru anumite acțiuni ale sale? Există o discuție serioasă dacă SIS ar trebui sau nu să primească astfel de puteri și prerogative sporite. Dvs ce părere aveți?**

■ Eu înțeleg că există riscuri de securitate în regiune, mai ales legate de război. Totodată, puteri atât de mari de supraveghere, un fel de Big Brother, fără niciun fel de limită, este cam greu de înțeles.

În privința mandatului de securitate este suficient să ne uităm ce s-a întâmplat în România. Mandatul Serviciului Român de Informații (SRI) a fost declarat neconstituțional. Ulterior, dosarele penale care au fost instrumentate în

baza mandatului de securitate au fost revizuite și anulate. Mai mult, România a avut și condamnări la CEDO în acest sens.

Asta este una dintre cele mai mari greșeli pe care DNA-ul a făcut-o în România. Un DNA pe care în Republica Moldova îl admirau foarte mult, instituția care a fost ulterior forțată de împrejurări să-și recunoască greșeala pentru că a uzat de mandatul de securitate al SRI. În special în cazul magistraților, care au fost ulterior reabilitați. O descrie chiar Daniel Morar, fost șef DNA și judecător la Curtea Constituțională din România în recenta sa carte ajunsă bestseller "Putea să fie altcumva. O istorie subversivă a justiției după 1990".

În contextul Republicii Moldova, atunci când guvernarea își dorește eficiență pe marile dosare, specificând și tipul de rezultate pe dosare de rezonanță concrete, mi se pare periculos mandatul de securitate pentru serviciile speciale secrete, pentru că el poate ajunge să fie folosit pentru a intimida procurorii și judecătorii.

Și asta nu pentru că am o părere proastă despre SIS, ci pentru că serviciile secrete au un anumit mod de a acționa și dacă nu au limite – tind spre abuz. Iar îngrădirea unor drepturi fundamentale cetățenești poate fi făcută numai cu un mandat judecătoresc. Indiferent de câtă ură față de judecători cultivă guvernarea.

Înțeleg că devine convenabilă discreditarea întregului sistem judecătoresc și al procuraturii, să spui că toți sunt răi, și pe acest fundal să justifici lărgirea atribuțiilor și a mandatului SIS, o instituție care are o apropiere de politic mult mai mare.

Astfel, cu cele mai bune intenții, se va pietrua calea spre „justiția serviciilor secrete” din perioada NKVD-istă a URSS de care ne-am refugiat în independență și democrație. Nu vreau să spun că ar ajunge să fie exact la fel, dar oricum am

fi mai aproape de acele timpuri decât de normalitate pe care ne-o dorim cu toții.

Atât GRECO (Grupul de State împotriva Corupției a Consiliului Europei) cât și Comitetul Consultativ pentru Justiție a Consiliului Europei au recomandat și standarde clare și explicite în acest sens. Ele spun că serviciile secrete nu pot fi implicate în nicio formă de asigurare a integrității procurorilor și judecătorilor. Nici măcar în cadrul dosarelor penale.

Comisia de la Veneția, un alt organ al Consiliului Europei, a spus cam același lucru. Au fost asociații profesionale ale magistraților din România care au făcut apeluri publice și adresări către autoritățile Republicii Moldova în urmă cu un an, amintindu-le anume despre aceste standarde. Nu poți implica serviciile secrete în procesele de integritate. Înțeleg că nu este același lucru cu mandatul de securitate, dar eu mă tem că mandatul de securitate va fi folosit ca pretext anume pentru a continua imixtiunea politică în justiție.

Lege incompletă

■ **Cum vi se pare actuala formă a legii avertizorului public de integritate? Protejează și îndeamnă ea oamenii cinstiți să semnalizeze cazurile de corupție către autorități?**

■ Actuala lege cu privire la avertizorul de integritate a fost însoțită de un handicap. Concomitent cu această lege, nu au fost votate sancțiuni pentru eventuale acțiuni de răzbunare întreprinse împotriva avertizorului de integritate.

Avertizorul, atunci când vrea să facă o dezvăluire de interes public a practicilor ilegale, vrea să știe că este protejat tocmai împotriva acțiunilor de răzbunare. Adoptarea acestor sancțiuni a durat, iar în Codul Penal așa și nu au fost introduse. În toată perioada respectivă de timp, o protecție efectivă a avertizorului nu a existat.

Ombudsmanul care urma să asigure protecție nu a avut suficientă înțelegere a acestui mecanism. Instituția nu este înțeleasă nici de către instanțele de judecată, deocamdată, în care Ombudsmanul se adresează pentru protecția avertizorilor. Spre regret, fostul Ombudsman, domnul Mihai Cotorobai, care a participat la scrierea legii, a decedat în timpul pandemiei, iar atribuțiile sale au fost preluate de Ombudsmanul pentru drepturile copilului, care avea totuși un alt profil și nu a putut înțelege instituția avertizorului public la scrierea căreia nu a participat.

Instituția avertizorului de integritate nu cred că are deocamdată aplicarea

scontată. Ea a fost popularizată, deoarece au fost ONG-uri care au lucrat foarte mult la aspectul acesta. Pot să spun chiar mai mult decât CNA, care este una dintre instituțiile care examinează dezvăluirile de interes public. Eu cred că se cerea o mai bună implementare din partea instituțiilor, dar și o protecție legislativă împotriva răzbunărilor asupra avertizorilor.

Despre faptul că unii spun că această lege nu este conformă cu Directiva UE privind avertizorii de integritate trebuie să spun că la noi legea s-a elaborat în anii 2017 și s-a adoptat în 2018. Știu asta, deoarece eram în instituția care lucrase la proiectul respectiv și aceasta era una dintre condiționalitățile impuse de UE.

UE ne atenționa că această lege trebuie să fie votată, însă UE elabora atunci proiectul propriei directive. Noi le-am zis tot atunci că mai întâi ne-ar trebui un model de la ei, dar ei au insistat să ne conducem de proiectul Directivei UE. Este oarecum pe jumătate adevărat că această lege nu este conformă cu Directiva europeană.

Cred că poate fi îmbunătățit mecanismul actual, la fel și abordările instituționale, și desigur mecanismele legislative. Dar am foarte mari dubii că este necesară o lege cu totul.

■ **Vă mulțumim!**

SECURITY & DEFENCE DIGEST

Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare

Prioritățile Guvernului Republicii Moldova în materie de securitate și evoluția mediului de securitate (prognoze pe termen scurt)

Pe fundalul unor proteste organizate de opoziție în fața Parlamentului, la 16 februarie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a acordat vot de încredere unui nou cabinet de miniștri condus de Dorin Recean și a aprobat programul de guvernare „Moldova prosperă, sigură, europeană”. Această schimbare de guvern a trezit mai multe discuții, dincolo de faptul că modificările componenței cabinetului de miniștri au fost superficiale, în special cu referire la declarația noului Prim-ministru de prioritizare absolută a securității Republicii Moldova.

Prioritizarea securității naționale este binevenită și oportună la momentul actual reieșind din evoluția mediului de securitate pe parcursul ultimelor luni, care au fost turbulente și au generat frică, frustrări și incertitudine în societate. Totuși, aceste semnale nu sunt clare privind importanța securității naționale pentru agenda guvernării. Acțiunile evidențiate au un caracter general, iar tendința de „a fi furnizor de securitate regională” prin dezvoltarea sistemului de afaceri interne nu este ceva nou.

Mai mult, îmbunătățirea situației în materie de securitate presupune dezvoltarea unui plan de acțiuni care să evidențieze necesitățile de a întări capacitățile de apărare și reziliență, nu doar prin modernizarea Armatei Naționale, care bineînțeles reprezintă o necesitate stringentă, dar și de a dezvolta un mecanism clar privind protecția civilă, mai ales că Președinta Maia Sandu a menționat că „sarcina noului guvern este să ofere siguranță cetățenilor”.

Și nu în ultimul rând, nu putem neglija necesitatea de a consolida

capacitățile instituțiilor de aplicare a legii și ale celor din domeniul de securitate, dotându-le „adecvat, conform riscurilor actuale”. Totuși, în contextul promovării celor trei proiecte de legi SIS, aceste declarații trezesc mai multe întrebări decât sentimentul „de liniște” și „încredere” așa cum mai des este definită „securitatea”. Adică lipsa de informații clare permite interpretărilor eronate să submineze interesele naționale.

În contextul situației regionale de securitate complicată, cu un război la frontiera Republicii Moldova, prioritățile de securitate, dar și de apărare, sunt influențate de evenimentele curente.

Rusia mută atenția de la insuccesele pe frontul ucrainean

Nu putem neglija evenimentele din februarie și martie curent care au fost caracterizate și dominate de informații și speculații privind tentative de a destabiliza Republica Moldova pe fondul nemulțumirii populației de situația economică în țară, sau pe fondul posibilității de a rezolva prin forță conflictul Transnistrean. Aceste informații au parvenit ca efect al luptelor grele care se dau în Estul Ucrainei, unde armata Federației Ruse încearcă cu disperare să conducă o ofensivă la scară largă pentru a cuceri cel puțin orașul Bahmut în tentativa sa de a demonstra cetățenilor din Rusia un succes pe câmpul de luptă.

În aceste condiții, conform speculațiilor mai multor analiști și politicieni din Republica Moldova, este logic faptul că atenția Rusiei s-a îndreptat spre destabilizarea situației în țările din spațiul post-sovietic mai puțin pregătite pentru

un conflict armat. Iar primele ținte ar fi Republica Moldova și Georgia, unde au început revolte populare în masă. Atât autoritățile politice din Republica Moldova, cât și oficialii din Ucraina, Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană au avertizat că sunt posibile acțiuni agresive din partea protestatarilor în timpul manifestațiilor din Chișinău. De asemenea, oficialii de la Kiev și de la Moscova au speculat că sunt pregătite acțiuni de provocare pe teritoriul Transnistriei învinuindu-se reciproc.

Această situație este complexă pentru ambele țări beligerante. Pe de-o parte, Ucraina arată că dacă Kievul va cădea, atunci Rusia nu se va opri doar la cucerirea Ucrainei, dar va încerca să ocupe și Republica Moldova, astfel justificând solicitarea de asistență continuă din partea Occidentului.

Pe de altă parte, Rusia prin narațiunea schimbării puterii de la Chișinău continuă să țină fixate un anumit număr de unități militare ucrainene apte de luptă în regiunea Odessa pentru a nu putea fi trimise pe frontul din Donbas. Ambele țări și-ar dori o schimbare în Republica Moldova în favoarea sa: Ucraina - rezolvarea conflictului Transnistrean, iar Federația Rusă - un guvern pro-rus la Chișinău. Însă nici Ucraina și nici Rusia nu are la moment resursele necesare pentru a forța o acțiune decisivă, toate resursele fiind concentrate pe frontul de Est.

Alarma oficialilor din Ucraina și celor de la Chișinău poate a descurajat posibile acțiuni violente într-o destabilizare a situației interne, totuși aceasta s-a dovedit a fi exagerată. Astfel, protestele din 12 martie 2023 au fost slabe și banale din punct de vedere al pregătirii, iar

autoritățile au reușit cu succes să prevină escaladarea situației prin acțiuni de prevenire și contracarare a finanțării ilegale a protestatarilor, dar și a unor tentative de a pregăti grupuri de persoane agresive pentru a forța cordoanele de poliție. De fapt, aceasta demonstrează că potențialul Rusiei de a organiza cu succes operațiuni speciale pentru a schimba forțat guvernarea de la Chișinău, utilizând forțele „proxy” din țară este limitat. După cum a fost estimat și anterior, pentru a executa astfel de operațiuni este necesar un sprijin logistic, militar și popular mult mai robust, iar deocamdată acesta lipsește.

Scut împotriva războiului hibrid

Cu toate acestea, autoritățile trebuie să continue să răspundă fără întârziere la acțiunile de natură hibridă pe care le întreprinde Federația Rusă în Republica Moldova. În prezent, acestea reprezintă cel mai mare pericol pentru securitatea și cursul european al țării.

Totodată, autoritățile Republicii Moldova ar trebui să continue să contracareze acțiunile de război hibrid ale Rusiei fără a crea panică în societate. Mesajele ar merita să fie însoțite de acțiuni de prevenire sau contracarare a pericolelor evidențiate, ce ar diminua starea de frică și incertitudine în societate și nu ar perturba activitatea mediului de afaceri, care încă din perioada pandemiei suferă de lipsa unei predictibilități privind situația internă a țării. Adicional, valul de persoane care se gândesc să părăsească Republica Moldova este în continuă creștere, conform ultimelor sondaje, în timp ce acțiunile de identificare

și contracarare a tentativelor de finanțare ilegală, trafic de arme și pătrunderi ilegale pe teritoriul Republicii Moldova sunt tot mai vizibile în mass-media.

De asemenea, este binevenit efortul guvernării de a consolida sprijinul internațional în domeniul securității și apărării, precum și inițiativele de interconectare energetică cu UE prin intermediul României. Ambii factori sunt hotărâtori pentru reducerea dependenței energetice față de Rusia, dar și pentru consolidarea capacității de apărare pentru a menține independența politică față de statul agresor care percepe Republica Moldova în sfera sa de influență.

Evident, starea de securitate a țării depinde foarte mult de desfășurarea acțiunilor pe câmpul de luptă din Ucraina. Iar principalele evenimente din regiune evidențiază incapacitatea Rusiei de a obține rezultate tangibile în urma acțiunilor ofensive lansate în luna februarie. Cauzele insuccesului Federației Ruse în obținerea obiectivelor stabilite sunt numeroase. Însă se cuvine să menționăm câteva din ele.

În primul rând, Federația Rusă chiar și cu mobilizarea parțială pe care a desfășurat-o în toamna anului trecut nu a reușit să pună în formație numărul necesar de trupe pentru a obține un echilibru de forțe net superior celui al Ucrainei. Mai rău, acest lucru nu s-a reușit nici pe sectoare înguste cum ar fi orașul Bahmut, iar avansul rușilor la Soledar și Bahmut s-a dovedit a fi foarte costisitor, care a vizat primordial forța vie a rușilor. Conform unor surse media oficiale ucrainene rata utilizării forței vii este de aproximativ 1:5 în favoarea Ucrainei. Acest lucru face acțiunile tactice ale rușilor ne-sustenabile.

Schimbarea tacticii de luptă

Un alt motiv este că forțele armate ale Federației Ruse încearcă să schimbe din mers tactica și procedurile de luptă. Acest lucru din punct de vedere militar este foarte dificil de făcut concomitent cu acțiuni de luptă. Până la invazie, dar și în prima fază a războiului, Federația Rusă utilizează așa-numitele „Batalionnaia Tacticeskaia Gruppa” (BTG).

Deși fiecare BTG are o putere de foc impunătoare, partea negativă este că are un proces de Comandă și Control complex, și puține trupe de infanterie care să lupte, și care să asigure securitatea liniilor de aprovizionare, flancurilor și altor misiuni auxiliare. Aceasta se datorează faptului că aceste unități militare ad-hoc au fost concepute pentru războaie de intensitate mică, operațiuni de stabilitate și menținere a păcii, și nu pentru acțiuni într-un război la scară largă.

Astfel, în prima fază a războiului, utilizând tactica subunităților mici, forțele ucrainene reușeau să atace BTG-urile din mai multe direcții, simultan, cu elemente mici, suprasolicitând elementul de Comandă și Control și aducând BTG-urile rusești la ineficiență tactică, care s-a transpus în ineficiență operațională și strategică. Armata Rusă încearcă din răspuțeri să schimbe formațiunile de luptă, inițial trecând din nou la brigăzi și divizii clasice, iar mai apoi, inspirați de succesul mercenarilor „Wagner” au adoptat un nou concept tactic, unde rolul primordial nu mai revine blindatelor, ci forței vii. Tactica actuală, deși a generat unele succese tactice, este extrem de costisitoare, iar povara o suportă pe deplin soldații ruși proaspăt mobilizați

și soldații recrutați din rândul deținuților.

Un alt factor care reduce tempoul de avansare a militarilor ruși este deficitul de obuze pentru artilerie. Datorită rolului primordial al artileriei în acest război, consumul munițiilor este exorbitant. Astfel, Federația Rusă nu reușește să producă cantitatea de muniții necesară fără a declara mobilizarea generală, care ar aduce și la trecerea economiei la regim de război. Prin urmare, există o luptă acerbă între unitățile ruse privitor la prioritatea în asigurarea cu muniții de artilerie. În consecință Federația Rusă încearcă să obțină un acord direct cu China pentru livrarea de muniții.

Însă în cadrul sprijinului logistic solicitat Beijingului, Federația Rusă nu se limitează doar la obuze de artilerie. Printre altele, Rusia a solicitat recent Chinei și asistență privind asigurarea cu rații alimentare reci pentru soldații săi. Astfel putem concluda că sprijinul logistic al militarilor ruși este foarte limitat, iar Rusia nu a reușit să rezolve problemele sistemice care persistă în forțele sale armate.

Cel mai important factor însă, care nu permite Federației Ruse să înainteze substanțial în Estul Ucrainei, este faptul că Armata Ucrainei a concentrat rezervele necesare pentru a menține pozițiile în jurul orașului Bahmut și cu succes reușește să ducă un război de extenuare a armatei ruse, în același timp pregătindu-se pentru o contraofensivă. Adicional, au început a sosi pe teritoriul Ucrainei tancurile Leopard II împreună cu echipajele antrenate în țările UE, iar Volodimir Zelenski a declarat că Ucraina va declanșa contraofensiva peste două luni.

Tensiuni și îngrijorări

În concluzie, atât situația în Republica Moldova, cât și în Ucraina, de care depinde evoluția lucrurilor în țară, este tensionată. Cu toate acestea, Ucraina demonstrează că poate rezista ofensivei Federației Ruse, care e pe cale de a culmina. Din această cauză, în Republica Moldova nu există un pericol militar iminent, iar scutul de apărare oferit de către Ucraina este unul robust. La rândul său, Republica Moldova trebuie să continue să contracareze tentativele de destabilizare a țării, fără a isteriza populația. De asemenea, conform observațiilor unor analiști politici trebuie făcute eforturi urgente de a consolida segmentul de populație pro-european din Republica Moldova. Succesul acestor eforturi ar zădărnici

și ar descuraja elementele malițioase pro-ruse de a întreprinde careva acțiuni pentru o eventuală schimbare forțată a puterii politice în stat.

Cu referire la prioritatea numărul doi a programului de guvernare, care este securitatea (prima fiind economia și dezvoltarea), nu presupune neapărat acțiuni sau scenarii necunoscute până acum, căci obiectivele stabilite în domeniul securității după luna februarie 2022 sunt relevante și în ziua de azi. S-au schimbat doar unele aspecte generate de nemulțumirea populației de prețurile înalte la energie și la bunurile esențiale pe care încearcă să le exploateze partidele pro-ruse și autoritățile din Federația Rusă.

Adițional, prioritățile în domeniul securității sunt comunicate des

în ultima perioadă. Practic toți conducătorii structurilor de forță au declarat în ultima lună că, contracararea războiului hibrid purtat de Rusia în Republica Moldova pentru a schimba puterea politică este cel mai important lucru la momentul actual.

De asemenea, Ministerul Apărării a stabilit corect că prioritatea sa numărul unu este de a apăra spațiul aerian și de a consolida capacitățile necesare pentru a respinge un atac armat la necesitate. La ce ar trebui să ne așteptăm în viitor este o alocare de resurse mult mai mare pentru domeniul de securitate și apărare. Or, prioritate înseamnă că alocarea resurselor se va face primordial în acest sector.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.